

УДК: 712:[711.4:711.554

*Прищепя Ірина Юрївна,
магістр**Національної академії керівних кадрів**культури і мистецтв**ORCID: 0000-0003-0031-2349**p-irina@ukr.net*

МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ ЛАНДШАФТНО-АРХІТЕКТУРНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТА

Мета роботи. Дослідження пов'язано з пошуком методів і принципів ландшафтно-архітектурної реконструкції постіндустріальних територій міста, що втратили своє початкове промислове призначення, а також визначення у особливостях реконструкції таких територій як засобу забезпечення стійкості міського середовища. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні архітектурно-планувальних прийомів модернізації колишніх промислових зон на прикладі європейського та світового досвіду. **Наукова новизна** роботи полягає у виявленні методів та принципів проектування постіндустріальних ландшафтних парків, направлених на перегляд місця і ролі міських просторів з метою відновлення природних зв'язків та створення збалансованого розвитку системи «місто-природа». Порівняльний аналіз існуючих методів та принципів, базуючись на зарубіжному досвіді ландшафтно-архітектурної реконструкції таких об'єктів реконструкції, допоможе краще визначити найефективніші підходи до формування ландшафтно-архітектурного простору на колишніх промислових територіях міста. **Висновки.** Осмислення методів ландшафтно-архітектурної реконструкції постіндустріальних територій міста надасть можливість більш вдало створювати простір, повернений природі і людям та наповнений новим змістом.

Ключові слова: реконструкція; методи ландшафтно-архітектурної реконструкції; принципи ландшафтно-архітектурної реконструкції; постіндустріальні території міста; стійкість міського середовища.

Прищепя Ірина Юрївна, магістр Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

**Методы и принципы ландшафтно-архитектурной реконструкции
постиндустриальных территорий города**

Цель работы. Исследование связано с поиском методов и принципов ландшафтно-архитектурной реконструкции постиндустриальных территорий города, которые утратили первоначальное промышленное назначение, а также определение особенностей реконструкции таких территорий как способа обеспечения устойчивости городской среды. **Методология** исследования заключается в применении архитектурно-планировочных приемов модернизации бывших промышленных зон на примере европейского и мирового опыта. **Научная новизна** работы заключается в определении особенностей проектирования постиндустриальных ландшафтных парков, направленных на пересмотр места и роли городских пространств с целью восстановления природных связей и создания сбалансированных развития системы «город-природа». Сравнительный анализ существующих методов и принципов на основе зарубежного опыта ландшафтно-архитектурной реконструкции таких объектов реконструкции поможет наилучшим образом определить наиболее эффективные подходы к формированию ландшафтно-архитектурного пространства на бывших промышленных территориях города. **Выводы.** Осмысление методов ландшафтно-архитектурной реконструкции постиндустриальных территорий города

даст возможность более удачно создавать пространства, возвращенные природе и людям и наполненные новым содержанием.

Ключевые слова: реконструкция; методы ландшафтно-архитектурной реконструкции; принципы ландшафтно-архитектурной реконструкции; постиндустриальные территории города; устойчивость городской среды.

Pryshchepa Iryna, master's degree of the National academy leading cadres of culture and arts

Methods and principles of landscape and architectural reconstruction of the postindustrial territories of the city

The purpose of the work. The study is associated with the search for methods and principles of landscape-architectural reconstruction of the postindustrial territories of the city, which have lost their original industrial purpose, as well as the definition of the features of the reconstruction of such territories as a way to ensure the sustainability of the urban environment. The **methodology** of the study is to apply to architectural and planning techniques for the modernization of former industrial zones on the example of European and international experience. The **scientific novelty** of the work consists in identifying the features of the design of postindustrial landscape parks aimed at revising the place and role of urban spaces in order to restore natural connections and create a balanced development of the “city-nature” system. Comparative analysis of existing methods and principles based on the international experience of landscape and architectural reconstruction of such objects of reconstruction will help best determine the most effective approaches to the formation of landscape and architectural space in the former industrial areas of the city.

Conclusions. Understanding the methods of landscape-architectural reconstruction of the post-industrial territories of the city will provide an opportunity to more successfully create spaces returned to nature and people and filled with new content.

Key words: reconstruction; methods of landscape and architectural reconstruction; principles of landscape and architectural reconstruction; post-industrial territories of the city; urban sustainable development.

Актуальність теми дослідження. Відновлення та використання постіндустріальних територій міста – це одна з глобальних проблем сучасності. Її актуальність визначається широким розповсюдженням таких територій в межах міста та техногенним впливом таких територій на екологію міста. Для нормальної життєдіяльності людини та збереженні містобудівних об'єктів від самого початку потрібна стійкість територій, і саме тому відновлення та використання постіндустріальних територій - це основа раціонального природокористування, що забезпечує відносну екологічну рівновагу при ефективному користуванні природними ресурсами. Грунтуючись на цих аспектах, а також дефіциті вільних від забудови місць для створення ландшафтних об'єктів, ідея створення постіндустріального парку виглядає не тільки актуальною, але й цікавою та сучасною.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження, присвячені питанням реконструкції та відновлення постіндустріальних та порушених територій проводили такі науковці, як Айруні А.Т., Вітт М.Б., Вергунов А.П., Абесінова Н.П., Бондарь Ю.А., Маєвська В.Г., Нефьодов В.А., Горлов В.Д., Желева-Богданова О.І., Ждахіна Н.П., Зубова Л.Г., Лазарева І.В., Оленьков В.Д., Уоллворк К., Чемакіна О.В. та ін.; питанням містобудівного та рекреаційного освоєння порушених територій – Бондарь Ю.А., Лазарева І.В., Маєвська В.Г., Ждахіна Н.П.; Оленьков В.Д., Родічкін І.Д. та ін.; питанням ландшафтної архітектури – Вергунов А.П., Владіміров В.В., Гаврилов

Г.М., Залесська Л.С., Мільков Ф.Н., Мікуліна О.М., Нікітіна О.П., Преображенський В.С., Родічкін І.Д., Саймондса Дж., Шуліка В.В. та ін.

Мета дослідження – пошук методів і принципів ландшафтно-архітектурної реконструкції постіндустріальних територій міста, що втратили своє початкове промислове призначення. Визначитися у особливостях реконструкції таких територій, як засобу забезпечення стійкості міського середовища. Впровадження використання постіндустріальних об'єктів і територій для створення ландшафтних об'єктів. Надання постіндустріальним територіям рекреаційної функції.

Виклад основного матеріалу. Одна з характерних рис сучасного світового паркобудування пов'язана з великим розмахом робіт по перетворенню порушених територій міста (колишніх шахтних розробок, звалищ сміття, покинутих кар'єрів, пустирів, постіндустріальних територій і т. ін.) в ландшафтні об'єкти та місця для відпочинку. Протягом останніх років більшість парків в Європі та світі була закладена саме на «незручних» або порушених землях «постіндустріальної спадщини».

Проблема відновлення постіндустріальних територій охоплює декілька значних завдань: збереження, відтворення та раціональне використання природних ресурсів; охорона навколишнього середовища від промислових забруднень; зменшення шкідливого впливу на екологію міста; оптимізація техногенних ландшафтів та порушених територій, їх перетворення і подальше використання. Вирішення цих задач можливе тільки в їх тісному взаємозв'язку.

Очевидним є те, що реконструкція постіндустріальних територій є найбільш актуальною для великих міст, таких як Київ, Харків, Дніпро, Одеса та багатьох інших, в яких підхід до формування архітектурно ландшафтного середовища з позиції взаємодії з природними ландшафтами потребує коректуванню багатьох раніше прийнятих проектних рішень.

На прикладі зарубіжного досвіду можна виділити декілька методів реконструкції, перепрофілювання постіндустріальних територій:

Метод 1 – Тематичний парк з різноманітними видами використання території. Так на місці колишнього полігону та аеродрому а також підприємства Bayerische Motoren Werke в Мюнхені (Німеччина), що випускало авіаційні двигуни, а після Другої світової війни було перепрофілювано на випуск автомобілів, було збудовано крупний багатофункціональний центр загальноміського значення – Олімпійський парк. На території 300 га авторам проекту вдалося домогтися органічного поєднання природи та архітектури, вони створили єдиний ландшафт, що включає різні форми використання простору. Основні споруди комплексу - Олімпійський стадіон, плавальний басейн і спортивний зал - розташовані на піднятій земляній платформі і замикають півколом з північного боку головну олімпійську площу. [6]

Метод 2 – Житлові комплекси з рекреаційними зонами. Таким чином відбулося перетворення заводу по збірці автомобілів Renault в Парижі (Франція) на озеленений простір нового еко-парку Жана Нувеля з об'єктами культури і дозвілля з використанням зелених технологій розширення їх життєвого простору. Проект розрахований на відновлення території до 2027 року, перетворення її на самодостатній простір, що утримує в рівновазі повсякденне життя, бізнес, мистецтво і освіту. Півмільйона метрів житлової площі стануть будинками для людей самого

різного достатку. Частина території займуть офісні приміщення. Ще на чверть мільйона квадратних метрів розмістяться громадські простори: магазини, кінотеатри, ресторани, готель і школа. Згідно з планом архітектора, найчисельнішими стануть зони відпочинку: зелені тераси, сади, набережні і парки. У тому числі на березі планується звести великий музичний комплекс, що складається з двох концертних залів: 800 глядацьких місць для класичної музики і 5000 місць для сучасного звучання. [1]

Метод 3 – Громадські простори з рекреаційними зонами. Міський парк Сітроен в Парижі (Франція), загальною площею 14га, був створений на території колишнього заводу по виробництву шрапнельних снарядів. У парку 2500 дерев, 70000 кущів, 25 фонтанів і 8 оранжерей. В цілому парк складається з безлічі окремих тематичних частин. У центрі розташована велика галявина прямокутної форми – партер. Її перетинає прямий шлях, що проходить через весь парк по діагоналі. Уздовж однієї сторони партеру простяглися тематичні сади, вздовж іншої проходить канал з гротами. Решту території колишнього заводу займають новобудови – житлові і громадські квартали. [8]

Метод 4 – Сквери, бульвари та парки при промислових підприємствах. Багаторівневий парк MFO в Цюриху (Швейцарія) був створений після реконструкції промзони заводу по виробництву двигунів Maschinenfabrik Oerlikon (Машинної Фабрики району Оерлікен). Парк являє собою геометричні сталеві каркаси, повиті виноградом, що нагадують про індустріальне минуле. Висаджено понад 100 сортів ліан і витких рослин, що обплітають окремих каркас. MFO park змінює уявлення про міський парк і сквер. Він задуманий як живий, постійно мінливий організм, і демонструє один із способів як промислові райони можуть бути перетворені в зони комфортного проживання за допомогою грамотного підходу до ландшафтного дизайну і озеленення в містах. [13]

Метод 5 – Ландшафтно-рекреаційна міська зона. Керуючись даним методом, залізно-дорожня гілка на металічних опорах висотою 10 метрів над вулицями двох західних кварталів Нижнього Манхеттена була перетворена на динамічно розвинутий урбаністичний парк High Line в Нью-Йорку (США). Частково автори проекту зберегли пролягаючі залізничні колії, а вздовж полотна висадили дерева і чагарники більш ніж двохсот видів. Таким чином, було досягнуто унікальне поєднання природи і індустріальних мотивів. [7]

Узагальнюючи аналіз сучасних закордонних тенденцій та досвід створення парків на постіндустріальних територіях, можна визначити та описати також основні принципи їх проектування, базуючись на які можна розробити певний алгоритм проектування таких парків на території України.

В основі плану формування нового міського рекреаційного простору присутнє збереження промислової побудови ландшафту. Тому одним з основних принципів притаманних постіндустріальним паркам є використання досвіду пам'яті, пов'язаного з його минулим промисловим використанням. Так, планувальне рішення Parc de La Villette (Париж, Франція) активно використовує каркас старих каналів; окрім того збережені будівлі скотобійні, що допомагає відтворити образ старого району Парижу.[11] В Parque Fundidora (Монтеррей, Мексика) в основу ідейного задуму покладена історія сталеливарного виробництва і всі елементи дизайну

ув'язані з цією ідеєю. [10] Головною рисою всіх постіндустріальних парків є консервація слідів минулого та демонстрація залишків промислової архітектури. В парку Le Jardin des Fissures (Париж, Франція) мета його створення полягала в перетворенні зруйнованого людиною бувшого миловарного заводу в барвисте, естетично приємне місце, але зберігаючи при цьому сліди історії заводу. [14]

Наступним по важливості є принцип організації простору за індустріальним типом. Наприклад, в основі концепцій таких парків, як Duisburg-Nord park (Дуйсбург, Німеччина) [12] та території Westergasfabriek park (Амстердам, Нідерланди) [17] було закладено збереження планувальних особливостей індустріального ландшафту, окрім цього використовується існуюча дорожньо-транспортна та інженерна інфраструктура (дороги, проїзди, залізно-дорожні шляхи, підземні та наземні мережі), зберігаються основні і другорядні входні зони, використовуються об'ємно-просторові унікальні характеристики території що реорганізуються та навіть існуюче озеленення.

Функціональне зонування постіндустріальних парків також обумовлене існуючою архітектурно-планувальною структурою. Таким чином існуючі споруди і будівлі використовуються в якості музеїв, галерей, арт-об'єктів, а на вільних майданчиках облаштовуються місця для відпочинку, спорту, прогулянок.

Для постіндустріальних ландшафтних парків характерним є принцип екологізації ландшафту, що виражається у проникненні парку «в саму будівлю» за рахунок вертикального озеленення та озеленення покрівлі, які сприяють зміні процентного співвідношення рекреація - забудова, покращують середовище техногенного промислового об'єкту, а також відповідають потребам постіндустріальної людини поєднувати творчість і відпочинок. Архітектура промислових будівель за звичай груба, масивна та «важка», а вертикальне озеленення додає будівлям простору та легкості. Одним з яскравих прикладів принципу екологізації є MFO park (Цюрих, Швейцарія), де дуже активно використовується вертикальне озеленення конструкцій, будівель та споруд. [13]

Реалізації постіндустріального ландшафтного парку притаманний принцип раціонального використання ресурсів і матеріалів та переробка промислових відходів та сміття. Найчастіше на бывших промислових об'єктах накопичуються тонни сміття, відходи виробництва та інші матеріали. Деякі з цих матеріалів активно використовують в дизайні та облаштуванні реконструйованої території або навіть для створення штучного рельєфу. Таким чином використовувались іржаві уламки металу в ландшафтному дизайні Парку на старій верфі (Чжуншань, Китай) [9] та The Steel Yard (Провіденс, США) [16]; бетонні конструкції Shale Experience Park (Дорметтінген, Німеччина) [15]. З метою вирішити обтяжливу проблему переробки купи уламків і в результаті величезних мас ґрунту, дизайнери парку Parco del Portello (Мілан, Італія) [5] створили парк по вертикалі, де втіленням ідейного задуму стали три зелених пагорба.

В проектуванні та реалізації постіндустріальних парків не можна недооцінювати участь громадськості. Саме суспільство може стати основною рушійною силою для перетворення промислового об'єкту в ландшафтний. Прикладами принципу соціального залучення є High-Line Park (Нью-Йорк, США) [7] та Superkilen (Копенгаген, Данія) [2], створенню яких передувало соціологічне

опитування населення. А в парку Le Jardin des Fissures (Париж, Франція) навіть до самих робіт були залучені студенти та місцеві жителі [14].

Наукова новизна роботи полягає у виявленні методів та принципів проектування постіндустріальних ландшафтних парків, направлених на перегляд місця і ролі міських просторів з метою відновлення природних зв'язків та створення збалансованого розвитку системи «місто-природа». Порівняльний аналіз існуючих методів та принципів, базуючись на зарубіжному досвіді ландшафтно-архітектурної реконструкції таких об'єктів реконструкції, допоможе краще визначити найефективніші підходи до формування ландшафтно-архітектурного простору на колишніх промислових територіях міста.

Висновки. В результаті проведеного дослідження можна дійти висновків щодо методів ландшафтно-архітектурної реконструкції постіндустріальних територій міста: тематичний парк з різноманітними видами використання території; житлові комплекси з рекреаційними зонами; громадські простори з рекреаційними зонами; сквери, бульвари та парки при промислових підприємствах; ландшафтно-рекреаційна міська зона.

При створенні постіндустріальних парків слід дотримуватись наступних принципів: збереження духу місця і духу часу, підкреслення індустріального минулого; збереження функціонального зонування простору – вписування ландшафту в уже існуючу структуру території; екологізації ландшафту – за рахунок вертикального озеленення та раціонального використання існуючих матеріалів та переробки відходів; соціального залучення громадськості для планування та реалізації заходів щодо реконструкції постіндустріальних об'єктів міста.

Література

1. В Париже появится эко-остров. [Електронний ресурс]. 2012. Режим доступу до ресурсу: URL: <https://facepla.net/the-news/2297-eco-island-in-paris.html>. (дата звернення: 19.11.2018)
2. Меркулова А. Superkilen: мультикультурное безумие на окраине Копенгагена. [Електронний ресурс]. 2014. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://urbanurban.ru/blog/space/384/Superkilen-multikulturelnoe-bezumie-na-okraine-Kopengagena>. (дата звернення: 19.11.2018)
3. Нефёдов В. А. Как вернуть город людям. Москва: Искусство-XXI век, 2015. – 160 с.
4. Нефёдов В. А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. Санкт-Петербург: Полиграфист, 2002. – 295 с.
5. Парк Портелло в Милане. [Електронний ресурс]. 2010. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://liidweb.com/node/2561>. (дата звернення: 19.11.2018)
6. Парки. Олимпийский комплекс в Мюнхене. [Електронний ресурс]. 2011. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://phasad.ru/z30.php>. (дата звернення: 19.11.2018)
7. Путеводитель по Нью-Йорку - Хайлайн Парк. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://pronewyork.org/%20highline-park.html>. (дата звернення: 19.11.2018)
8. Чиждова С. Парк Андре Ситроена (Parc Andre Citroen) Франция, Париж. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: http://gardener.ru/gap/garden_guide/page_340.php?cat=275. (дата звернення: 19.11.2018)
9. Яринич Т. О. Китайское постиндустриальное чудо: парк на старой верфи. [Електронний ресурс]. 2012. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://design-project.org/ideas/2012/kitayskoe-postindustrialnoe-chudo-park-staroy-verfi>. (дата звернення: 19.11.2018)
10. Яринич Т. О. Ландшафтный дизайн для Музея Стали. [Електронний ресурс]. 2012. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://design-project.org/ideas/2012/landshaftnyy-dizayn-muzeya-stali>. (дата звернення: 19.11.2018)

11. Souza E. AD Classics: Parc de la Villette / Bernard Tschumi Architects. [Електронний ресурс]. 2011. Режим доступу до ресурсу: URL: <https://www.archdaily.com/92321/ad-classics-parc-de-la-villette-bernard-tschumi>. (дата звернення: 19.11.2018)
12. Landschaftspark Duisburg Nord. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://www.landezine.com/index.php/2011/08/post-industrial-landscape-architecture/>. (дата звернення: 19.11.2018)
13. MFO Park. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://www.landezine.com/index.php/2009/07/mfo-park-switzerland/>. (дата звернення: 19.11.2018)
14. Lacombe S. Le Jardin des fissures. [Електронний ресурс]. 2013. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://lepamphlet.com/2013/02/10/le-jardin-des-fissures/>. (дата звернення: 19.11.2018)
15. Shale Experience Park. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://www.landezine.com/index.php/2015/03/shale-experience-park-by-atelier-dreizeitl-and-siegmund-landscape-architecture/>. (дата звернення: 19.11.2018)
16. The Steel Yard. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://www.landezine.com/index.php/2015/03/steel-yard-post-industrial-landscape-redesign-klopfert-martin-design/>. (дата звернення: 19.11.2018)
17. Westergasfabriek Park. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <http://www.landezine.com/index.php/2015/01/westergasfabriek-park-by-gustafson-porter/>. (дата звернення: 19.11.2018)

References

1. Eco-island will appear in Paris. (2012). Retrieved from <https://facepla.net/the-news/2297-eco-island-in-paris.html> [in Russian]
2. Merkulova, A. (2014). Superkilen: multicultural madness on the outskirts of Copenhagen. Retrieved from <http://urbanurban.ru/blog/space/384/Superkilen-multikulturnoe-bezumie-na-okraine-Kopengagena> [in Russian]
3. Nefedov, V.A. (2015). How to return the city to people. Moscow: Iskusstvo-XXIst. [in Russian]
4. Nefedov, V.A. (2002). Landscape design and environment sustainability. St. Petersburg: Poligrafist [in Russian]
5. Park Portello in Milan. (2010). Retrieved from <http://liidweb.com/node/2561> [in Russian]
6. Parks. Olympic complex in Munich. (2011). Retrieved from <http://phasad.ru/z30.php> [in Russian]
7. Guide to New York – High Line park. (n.d.). Retrieved from <http://pronewyork.org/%20highline-park.html> [in Russian]
8. Chizhova, S. Park of Andre Citroen, France, Paris. (n.d.). Retrieved from http://gardener.ru/gap/garden_guide/page340.php?cat=275 [in Russian]
9. Yarinich, T. O. Chinese postindustrial miracle: park on the old shipyard. (2012). Retrieved from <http://design-project.org/ideas/2012/kitayskoe-postindustrialnoe-chudo-park-staroy-verfi> [in Russian]
10. Yarinich, T. O. Landscape design for Museum of Steel. (2012). Retrieved from <http://design-project.org/ideas/2012/landshaftnyy-dizayn-muzeya-stali> [in Russian]
11. Souza, E. (2011). AD Classics: Parc de la Villette / Bernard Tschumi Architects. Retrieved from <https://www.archdaily.com/92321/ad-classics-parc-de-la-villette-bernard-tschumi> [in English]
12. Landschaftspark Duisburg Nord. (n.d.). Retrieved from <http://www.landezine.com/index.php/2011/08/post-industrial-landscape-architecture/> [in English]
13. MFO Park. (n.d.). Retrieved from <http://www.landezine.com/index.php/2009/07/mfo-park-switzerland/> [in English]
14. Lacombe, S. (2013). Le Jardin des fissures. Retrieved from <http://lepamphlet.com/2013/02/10/le-jardin-des-fissures/> [in French]
15. Shale Experience Park. (n.d.). Retrieved from <http://www.landezine.com/index.php/2015/03/shale-experience-park-by-atelier-dreizeitl-and-siegmund-landscape-architecture/> [in English]
16. The Steel Yard. (n.d.). Retrieved from <http://www.landezine.com/index.php/2015/03/steel-yard-post-industrial-landscape-redesign-klopfert-martin-design/> [in English]
17. Westergasfabriek Park. (n.d.). Retrieved from <http://www.landezine.com/index.php/2015/01/westergasfabriek-park-by-gustafson-porter/> [in English].